

Landets kommuner

Deres ref.:
Vår ref.: 18/33917-1
Saksbehandler: Susanne Olsen
Dato: 23.11.2018

Informasjon om ny lovbestemmelse i helse- og omsorgstjenesteloven om kommunens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep ved ytelse av helse- og omsorgstjenester

Det er vedtatt en ny bestemmelse i helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3a som skal tydeliggjøre den kommunale helse- og omsorgstjenestens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep. I tillegg er det gitt tilsvarende bestemmelser i spesialisthelsetjenesteloven og i tannhelsetjenesteloven som skal tydeliggjøre henholdsvis det regionale helseforetakets og fylkeskommunens ansvar. Lovendringene ble vedtatt i lov 16. juni 2017 nr. 55 og trådte i kraft 1. januar 2018.

Helsedirektoratet ønsker i dette brevet å orientere om lovendringene. Det er sendt tilsvarende brev til tannhelsetjenesten i fylkeskommunene og til de regionale helseforetakene.

Om lovbestemmelsen

Den nye bestemmelsen i helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3a har følgende ordlyd:

3-3 a. Kommunens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep

Kommunen skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot at pasienter og brukere kan være utsatt for, eller kan stå i fare for å bli utsatt for, vold eller seksuelle overgrep. Kommunen skal legge til rette for at helse- og omsorgstjenesten blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep.

Lovbestemmelsen er en oppfølging av Meld. St. 26 (2014-2015) *Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet*, hvor regjeringen varsler at den vil igangsette et arbeid for å tydeliggjøre helse- og omsorgstjenestenes ansvar for å bidra til å avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep.

Den nye bestemmelsen i helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3a anses som en tydeliggjøring av gjeldende rett. Bestemmelsen skal klargjøre ansvaret som allerede følger av helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3 første ledd om helsefremmende og forebyggende arbeid, § 4-1 første ledd om forsvarlighet og § 3-1 tredje ledd om kommunens overordnede ansvar for helse- og omsorgstjenester.

Helsedirektoratet

Avdeling helserett og bioteknologi

Susanne Olsen, tlf.: +4791389003

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: 810 20 050

Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

For at helsepersonell skal settes i best mulig stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep, er det viktig at alle nivåer innenfor tjenesten er seg ansvaret bevisst. Spesielt viktig er det at ledelsesnivået innenfor tjenestene ivaretar sitt ansvar, og planlegger, gjennomfører, evaluerer og korrigerer tjenesten ut i fra det.

Når ansvaret i bestemmelsen legges til kommunen betyr det kommuneledelsen. Det vil si administrasjonssjefen (rådmannen) og kommunestyret/byrådet, som har det overordnede ansvaret for helse- og omsorgstjenesten i kommunen. Kommunen kan delegere oppgavene, men ikke ansvaret den er pålagt i lov.

Et ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep ved ytelse av helse- og omsorgstjenester omfatter blant annet å legge til rette for:

- At helsepersonellet som yter tjenester har grunnleggende kunnskap og kompetanse om vold og seksuelle overgrep, og hvordan det kan avdekkes og følges opp. Dette innebærer blant annet å kartlegge kompetansebehov og rekruttere personell med nødvendig kompetanse, samt legge til rette for tilstrekkelig opplæring og etterutdanning.
- At tjenestene er organisert slik at helsepersonellet som skal yte tjenestene faktisk settes i stand til å avdekke forhold som kan tilsa at pasienten/brukeren er utsatt for vold eller seksuelle overgrep, og til å følge dette opp. Det innebærer at det må settes av tilstrekkelig med tid og ressurser til oppgavene og at det finnes godt forankrede rutiner.
- At helsepersonell oppfyller opplysningsplikten til helse- og omsorgstjenesten etter helsepersonelloven § 32, til barneverntjenesten etter helsepersonelloven § 33 og til nødetater etter helsepersonelloven § 31, i tillegg til avvergelsesplikten i straffeloven § 196. Dette innebærer blant annet å legge til rette for:
 - Grunnleggende kunnskap om innholdet i gjeldende regelverk
 - Gode rutiner for hvordan opplysninger skal gis, samt god forankring av rutinene blant de ansatte
 - Gode rutiner for hvordan helsepersonell kan søke råd og veiledning for å avgjøre om det foreligger en rett eller plikt til å gi opplysninger videre.
 - Etablering av en oversikt over alle meldinger som sendes til helse- og omsorgstjenesten, barnevernet og nødetater.

Helsedirektoratets oppfordringer til kommunene for å følge opp lovbestemmelsen

For å følge opp den nye lovbestemmelsen i helse- og omsorgstjenesten § 3-3a, oppfordrer Helsedirektoratet kommuner som i dag ikke har en plan for arbeidet med vold i nære relasjoner, til å utarbeide det. Planen bør tydeliggjøre hvordan kommunen skal ivareta og følge opp sitt ansvar for vold og overgrep.

Helsedirektoratet oppfordrer kommunene til å peke ut en ansvarlig instans for koordinering av arbeidet med vold og seksuelle overgrep i kommunen, hvor helsetjenestens ansvar inngår. Den ansvarlige instansen kan være en del av det ordinære tjenesteapparatet. Ansvar for å kartlegge og gjennomføre kompetanseheving kan også legges til denne instansen.

Kommuner som ønsker råd og veiledning i å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep, eller til sitt planarbeid mot vold i nære relasjoner, kan ta kontakt med [det regionale ressurscenteret om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging \(RVTS\)](#) i sin region. RVTSene tilbyr kurs, undervisning og veiledning i traumebehandling, selvmordsforebygging, psykososialt arbeid med asylsøkere og flyktninger med traumeerfaringer og har som en del av sitt samfunnsoppdrag å være "en tjeneste for tjenestene".

Flere verktøy og annen støtte:

- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har utgitt ny digital [Veileder om helse- og omsorgspersonells arbeid mot vold i nære relasjoner](#)
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har utviklet en [brosjyre om helhetlig arbeid mot vold i nære relasjoner i kommunen](#)

Vennlig hilsen

Anne Louise Valle e.f.
Avdelingsdirektør

Susanne Olsen
Rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

Mottaker

Kontaktperson

Adresse

Post

Landets kommuner